

บทที่ 3

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยเรื่อง การจัดการตลาดกลางสดและลองกองในระบบวนเกษตรพื้นที่ทิวเขาผีปันน้ำตะวันออกในเขตจังหวัดอุดรดิตถ์ กรณีศึกษา ลองกองและกลางสด ตำบลแม่พูล ตำบลบ้านด่านนาขาม และตำบลนางพญา มีวัตถุประสงค์ 1) เพื่อศึกษาสถานการณ์การผลิต สถานการณ์ทางการตลาดและสถานการณ์สภาพช่องทางการจัดจำหน่าย ลองกองและลองกอง พืชเศรษฐกิจของระบบวนเกษตร 2) เพื่อศึกษาพฤติกรรมผู้บริโภคและการตัดสินใจซื้อลองกองและลองกอง พืชเศรษฐกิจของระบบวนเกษตร 3) เพื่อพัฒนาช่องทางการจัดจำหน่าย ลองกองและลองกอง พืชเศรษฐกิจของระบบวนเกษตร ดังนั้นเพื่อให้ได้มาซึ่งคำตอบของวัตถุประสงค์หลัก คณะผู้วิจัยได้ดำเนินการในลักษณะของการวิจัยและพัฒนา (Research and Development) โดยผสมผสานกับการวิจัยแบบผสมผสาน (Mixed Research) โดยผู้วิจัยกำหนดขั้นตอนการวิจัยออกเป็น 3 ขั้นตอนดังนี้

ขั้นตอนที่ 1 การสำรวจและการศึกษาข้อมูลพื้นฐาน

ขั้นตอนนี้เป็นการสำรวจและศึกษาข้อมูลพื้นฐานต่างๆเกี่ยวกับกลางสดและลองกองของจังหวัดอุดรดิตถ์ ประกอบด้วย 1) ข้อมูลพื้นฐานของกลางสดและลองกองของหน่วยงานภาครัฐและสถาบันการศึกษาภาครัฐที่มีบทบาทเกี่ยวข้องกับภาคการเกษตร 2) ข้อมูลพื้นฐานของเกษตรกรผู้ปลูกกลางสดและลองกองในเขตตำบลแม่พูล ตำบลบ้านด่านนาขามและตำบลนางพญา จังหวัดอุดรดิตถ์ 3) ข้อมูลจากกลุ่มพ่อค้าคนกลางหรือล้ง 4) ข้อมูลทางการตลาด 5) ข้อมูลพฤติกรรมผู้บริโภคกลางสดและลองกองและ 6) ข้อมูลแนวคิดและนโยบายของผู้บริหารของส่วนราชการส่วนภูมิภาคและส่วนท้องถิ่น เพื่อนำข้อมูลทั้งหมดมาสังเคราะห์องค์ความรู้ที่เกี่ยวข้องกับการบริหารจัดการครบวงจรเกี่ยวกับผลิต การตลาด และจัดจำหน่ายผลไม้กลางสดและลองกอง ซึ่งจะนำมาซึ่งผลลัพธ์การยกระดับรายได้ของเกษตรกรผู้ปลูกกลางสดและลองกอง

ขั้นตอนที่ 2 การสร้างรูปแบบการเพิ่มมูลค่าของกลางสดและลองกอง

ขั้นตอนนี้เป็นการสร้างรูปแบบเพื่อการเพิ่มมูลค่าของกลางสดและลองกอง ถ่ายทอดความรู้เพื่อส่งเสริมการเรียนรู้ทางการตลาดของเกษตรกร ด้วยการนำผลการศึกษาในขั้นตอนที่ 1 มาใช้เป็นข้อมูลพื้นฐานเบื้องต้นในการกำหนดแนวคิดและทิศทางในการสร้างรูปแบบการเพิ่มมูลค่าของกลางสดและลองกอง

ขั้นตอนที่ 3 การพัฒนารูปแบบการเพิ่มมูลค่าของกลางสดและลองกอง

ขั้นตอนนี้เป็นการนำรูปแบบการเพิ่มมูลค่าของกลางสดและลองกองที่คณะผู้วิจัยได้สร้างขึ้นในขั้นตอนที่ 2 ไปทดลองใช้โดยการนำรูปแบบการเพิ่มมูลค่าของกลางสดและลองกองมาพัฒนาเป็นโครงร่าง หลังจากนั้นนำรูปแบบไปส่งเสริมให้เกษตรกรปฏิบัติ และประเมินผลความเหมาะสมของรูปแบบ แก้ไขข้อบกพร่องต่างๆ แล้วพัฒนารูปแบบการเพิ่มมูลค่าของกลางสดและลองกอง โดยจะการถ่ายทอดความรู้และจัดประชุมสัมมนา นักวิชาการและผู้ทรงคุณวุฒิโดยมีเป้าหมายเพื่อให้ นักวิชาการและผู้ทรงคุณวุฒิได้ตรวจสอบความถูกต้องและเหมาะสมของรูปแบบตามระเบียบวิธีวิจัย

3.1 การสำรวจและการศึกษาข้อมูลพื้นฐาน

การสำรวจและศึกษาข้อมูลพื้นฐานเป็นการดำเนินงานเพื่อให้ได้มาซึ่งข้อมูลพื้นฐานด้านต่างๆ เพื่อนำข้อมูลมาดำเนินการวิเคราะห์ ประมวลผล เป็นข้อสรุป การสำรวจและการศึกษาข้อมูลพื้นฐานมีรายละเอียดดังนี้

3.1.1 การศึกษาข้อมูลเกี่ยวกับการผลิตและการตลาดของกลางสาตและลองกอง

เป็นการศึกษาเพื่อให้ได้ข้อมูลพื้นฐานเกี่ยวกับการผลิต การตลาด และการจัดจำหน่ายของผลไม้กลางสาตและลองกองของตำบลแม่พูล ตำบลบ้านด่านนาขาม และตำบลนางพญา โดยศึกษาจากแบบสำรวจ และการสัมภาษณ์เกษตรกรผู้ปลูกกลางสาตและลองกอง พ่อค้าคนกลาง และผู้บริหารของหน่วยงานของภาครัฐ ศึกษาพฤติกรรมผู้บริโภคกลางสาตและลองกองจากการตอบแบบสอบถามทางระบบอินเทอร์เน็ต

3.1.2 การศึกษาข้อมูลพื้นฐานของหน่วยงานของภาครัฐและสถาบันการศึกษา

เป็นการศึกษาเพื่อศึกษาจากเอกสารทุติยภูมิ (Secondary Source) 1) ศึกษาสถิติพื้นที่การปลูก ปริมาณผลผลิต และราคาของกลางสาตและลองกอง 2) ศึกษาบทบาทหน้าที่ของหน่วยงานภาครัฐในการส่งเสริม และการพัฒนาระดับกลางสาตและลองกอง ด้วยวิธีการและรูปแบบต่างๆ ด้วยวิธีการรวบรวมเอกสาร รายงาน และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

3.1.3 การศึกษาระบบการจัดการตลาดของเกษตรกรผู้ปลูกกลางสาตและลองกอง

เป็นการศึกษาโดยมีเป้าหมายเพื่อ 1) ศึกษาศักยภาพการทำตลาดของสาตและลองกอง 2) ศึกษา ระบบการตลาดของกลางสาตและลองกอง 3) ศึกษาบริบทพื้นฐานของชุมชนในแต่ละพื้นที่ตำบล เพื่อนำข้อมูล มาวิเคราะห์ปัญหา อุปสรรค และศักยภาพของแต่ละพื้นที่ 4) ศึกษาการเรียนรู้ด้านการตลาด ช่องทางการตลาด และปัจจัยที่มีผลต่อราคาสาตและลองกองในแต่ละปี

3.2 การสร้างรูปแบบการจัดการตลาดเพื่อเพิ่มรายได้แก่เกษตรกรผู้ปลูกกลางสาตและลองกอง

จากข้อมูลพื้นฐานที่ได้จากขั้นตอนที่ 1 คณะผู้วิจัยจะนำข้อมูลมาสร้างรูปแบบการจัดการกลางสาตและลองกองเพื่อยกระดับรายได้และคุณภาพชีวิตให้กับเกษตรกรโดยการพัฒนาการส่งเสริมทางการตลาด ช่องทางการตลาด และการจัดการกลุ่ม โดยคณะผู้วิจัยกำหนดวิธีการสร้างรูปแบบไว้ 3 ขั้นตอน 1) กำหนดกรอบแนวคิดเบื้องต้นของรูปแบบ 2) กำหนดรายละเอียดการดำเนินการตามกรอบ 3) สร้างรูปแบบการจัดการตลาด เพื่อนำไปส่งเสริมการเรียนรู้แก่เกษตรกร

3.3 การพัฒนารูปแบบการจัดการเพื่อเพิ่มรายได้แก่เกษตรกรผู้ปลูกกลางสาตและลองกอง

หลังจากคณะผู้วิจัยได้ดำเนินการวิจัยในขั้นตอนที่สองแล้ว คณะผู้วิจัยจะได้ดำเนินการทดลองใช้รูปแบบการจัดการที่สร้างขึ้น และพัฒนารูปแบบการจัดการให้สมบูรณ์ โดยกำหนดรูปแบบการพัฒนาโดยการตรวจสอบรูปแบบการบริหารจัดการโดยนักวิชาการและผู้ทรงคุณวุฒิ

รูปแบบการวิจัย

การดำเนินการวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม (Participatory Action Research) เพื่อให้ได้มาซึ่งองค์ความรู้ใหม่ๆ สำหรับเป็นแนวทางในการพัฒนาช่องทางการจัดจำหน่าย คนกลาง ผู้บริโภคกลางสาตและลองกอง ทั้งนี้ เพื่อให้งานวิจัยสามารถตอบคำถามการวิจัยได้สมบูรณ์มากขึ้น ผู้วิจัย

จึงได้ใช้ระเบียบวิธีวิจัยแบบการวิจัยและพัฒนา (Research and Development) และแบบผสมผสาน (Mixed Research) ตามแนวทางการศึกษาเชิงปริมาณ (Quantitative Research) และแนวทางการศึกษาเชิงคุณภาพ (Qualitative Research)

ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

1. เกษตรกรเจ้าของสวนระบบวนเกษตรจังหวัดอุดรดิตถ์ ในพื้นที่อำเภอลับแล (ตำบลฝายหลวง ตำบลแม่พูล ตำบลน่านกกก ตำบลทุ่งยั้ง และตำบลด่านแม่คำมัน) อำเภอเมือง (ตำบลน้ำริด ตำบลบ้านด่านนาขาม ตำบลขุนฝาง) และตำบลนางพญา อำเภอท่าปลา จำนวน 4,834 ราย

2. หน่วยงานภาครัฐ ได้แก่ องค์การปกครองส่วนท้องถิ่นประกอบด้วย

พื้นที่อำเภอลับแล (องค์การบริหารส่วนตำบลฝายหลวง องค์การบริหารส่วนตำบลแม่พูล เทศบาลตำบลหัวดง องค์การบริหารส่วนตำบลน่านกกก เทศบาลตำบลตำบลทุ่งยั้ง และองค์การบริหารส่วนตำบลด่านแม่คำมัน)

พื้นที่อำเภอเมือง (เทศบาลตำบลน้ำริด องค์การบริหารส่วนตำบลบ้านด่านนาขาม องค์การบริหารส่วนตำบลขุนฝาง)

และพื้นที่องค์การบริหารส่วนตำบลนางพญา อำเภอท่าปลา จังหวัดอุดรดิตถ์,

สำนักงานเกษตรจังหวัดอุดรดิตถ์ สำนักงานสภาเกษตรกรจังหวัดอุดรดิตถ์, สำนักงานพัฒนาชุมชนจังหวัดอุดรดิตถ์ และสำนักงานเกษตรอำเภอ จำนวน 5 - 10 คน

3. หน่วยงานภาคเอกชน ได้แก่ สำนักงานพาณิชย์จังหวัดอุดรดิตถ์, สภาหอการค้าจังหวัดอุดรดิตถ์, สภาอุตสาหกรรมจังหวัดอุดรดิตถ์, บริษัทประชารัฐรักสามัคคีจังหวัดอุดรดิตถ์, กลุ่มนักธุรกิจรุ่นใหม่ (YEC Uttaradit) และเครือข่ายภาคีพัฒนาจังหวัดอุดรดิตถ์จำนวน 3 -5 คน

4. คนกลางทางการตลาดในท้องถิ่น จำนวน 10 - 15 คน

5. ผู้บริโภคกลางสาด/ลองกอง จำนวน 400 คน

เครื่องมือที่ใช้ในการศึกษา

การจัดการตลาดกลางสาด/ลองกองในระบบวนเกษตรพื้นที่ทิวเขาฝิ่ป่นน้ำตะวันออกในเขตจังหวัดอุดรดิตถ์ กรณีศึกษา ลองกองและกลางสาด ตำบลแม่พูล ตำบลบ้านด่านนาขาม และตำบลนางพญา จำมีเครื่องมือในการเก็บรวบรวมข้อมูล ดังนี้

1. แบบสัมภาษณ์กึ่งโครงสร้าง เพื่อศึกษาสถานการณ์การผลิต สถานการณ์ทางการตลาดและสถานการณ์สภาพช่องทางการจัดจำหน่าย กลางสาดและลองกอง พืชเศรษฐกิจของระบบวนเกษตร และศึกษารูปแบบช่องทางการจัดจำหน่ายกลางสาดและลองกอง รวมถึงส่วนเหลืออมทางการตลาด ต้นทุนทางการตลาด ปัญหาอุปสรรคในการช่องทางจัดจำหน่ายในปัจจุบัน

2. แบบสำรวจเกี่ยวกับพฤติกรรมผู้บริโภคและการตัดสินใจซื้อลองกอง/กลางสาด

วิธีดำเนินการวิจัย

ผู้วิจัยดำเนินการวิจัยตามวัตถุประสงค์ของการวิจัยดังนี้

1) การศึกษาสถานการณ์การผลิต สถานการณ์ทางการตลาดและสถานการณ์สภาพช่องทางการจัดจำหน่าย ลางสาดและลองกอง พืชเศรษฐกิจของระบบวนเกษตร

วิธีดำเนินการ

1. ศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับช่องทางการจัดจำหน่ายลางสาดและลองกอง
2. สร้างเครื่องมือและตรวจสอบคุณภาพของเครื่องมือซึ่งเป็นแบบสัมภาษณ์กึ่งโครงสร้าง จำนวน 1 ฉบับมีลักษณะเป็นคำถามปลายเปิด ประกอบด้วยส่วนของการศึกษาสถานการณ์การผลิต สถานการณ์ทางการตลาดและสถานการณ์สภาพช่องทางการจัดจำหน่ายลางสาดและลองกอง พืชเศรษฐกิจของระบบวนเกษตร และศึกษารูปแบบช่องทางการจัดจำหน่ายลางสาดและลองกอง รวมถึงส่วนเหลือมทางการตลาด ต้นทุนทางการตลาด ปัญหาอุปสรรคในการช่องทางจัดจำหน่ายในปัจจุบัน
3. รวบรวม จัดหมวดหมู่ สังเคราะห์ เกี่ยวกับข้อมูลสถานการณ์การผลิตและการตลาด และรูปแบบช่องทางการจัดจำหน่าย รวมถึงส่วนเหลือมทางการตลาด ต้นทุนทางการตลาด ปัญหาอุปสรรคของช่องทางการจัดจำหน่ายในปัจจุบัน

2) การศึกษาพฤติกรรมผู้บริโภคและการตัดสินใจซื้อลางสาดและลองกอง

วิธีดำเนินการ

1. ศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับช่องทางการจัดจำหน่ายลางสาดและลองกอง
2. สร้างเครื่องมือและตรวจสอบคุณภาพของเครื่องมือซึ่งเป็นแบบสำรวจพฤติกรรมผู้บริโภคและการตัดสินใจลางสาด/ลองกอง ประกอบด้วยข้อคำถาม 5 ส่วน คือ ส่วนที่ 1 สถานภาพส่วนบุคคลของผู้ตอบแบบสอบถาม ส่วนที่ 2 ข้อมูลของพฤติกรรมผู้บริโภคและ ส่วนที่ 3 ปัจจัยที่มีผลต่อการตัดสินใจซื้อสินค้า ส่วนที่ 4 ข้อเสนอแนะอื่นๆ ที่มีผลต่อการตัดสินใจซื้อสินค้า และส่วนที่ 5 ข้อเสนอแนะที่เหมาะสมสำหรับรูปแบบช่องทางการจัดจำหน่าย
3. เก็บรวบรวมข้อมูลกับกลุ่มผู้บริโภคลางสาด/ลองกอง
4. นำข้อมูลที่ได้มาทำการเรียง จัดหมวดหมู่ วิเคราะห์ สังเคราะห์ ตีความและสรุปผลการวิจัยตามกรอบแนวคิดทฤษฎี และเอกสารที่เกี่ยวข้องด้วยสถิติเชิงพรรณนา

3) การพัฒนาช่องทางการจัดจำหน่าย ลางสาด/ลองกอง

วิธีดำเนินการ

1. นำข้อมูลที่ได้จากการรวบรวม จัดหมวดหมู่ สังเคราะห์เกี่ยวกับข้อมูลสถานการณ์การผลิต สถานการณ์ทางการตลาดและสถานการณ์สภาพช่องทางการจัดจำหน่ายลางสาดและลองกอง และรูปแบบช่องทางการจัดจำหน่าย รวมถึงส่วนเหลือมทางการตลาด ต้นทุนทางการตลาด ปัญหาอุปสรรคของช่องทางการจัดจำหน่ายในปัจจุบัน และข้อมูลพฤติกรรมผู้บริโภคและการตัดสินใจซื้อลางสาดและลองกอง เสนอให้ผู้มีส่วนได้ส่วนเสียด้วยการจัดเวทีเสวนา เพื่อยืนยันข้อมูลแบบสามเส้า
2. ผู้มีส่วนได้ส่วนเสียที่เกี่ยวข้องร่วมกันพัฒนาช่องทางการจัดจำหน่ายลางสาดและลองกอง รวมถึงการทดสอบการพัฒนาช่องทางการจัดจำหน่าย
3. ประเมินการพัฒนาช่องทางการจัดจำหน่ายโดยการเปรียบเทียบส่วนเหลือมทางการตลาด ต้นทุนและผลตอบแทน รวมถึงประเมินความพึงพอใจของผู้มีส่วนได้ส่วนเสียที่เกี่ยวข้อง

4. สรุปรายงานผลดำเนินการวิจัย

การวิเคราะห์ข้อมูล

1) การวิจัยเชิงปริมาณ (Quantitative Research)

ผู้วิจัยใช้สถิติเชิงพรรณนา (Descriptive Statistics) ในการอธิบาย/บรรยายถึงคุณสมบัติของข้อมูลตัวแปรต่าง ๆ ตามปัจจัยด้านคุณลักษณะของกลุ่ม โดยกำหนดการวัดเป็นค่าร้อยละ (Percentage) และค่าเฉลี่ย (Mean) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation: S.D.)

2) การวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research)

การวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis) เป็นการวิจัยเชิงบรรยาย (Descriptive Research) ประเภทหนึ่งที่มีความสำคัญมาก ในการศึกษาที่มุ่งค้นหาลักษณะของการสื่อสารด้านคำพูดหรือจากการสัมภาษณ์ (บุญธรรม กิจปรีดาปริสุทธิ, 2540) โดยการวิเคราะห์เนื้อหาของข้อมูลที่รวบรวมมาได้นั้นเป็นการแยกแยะส่วนประกอบและความสัมพันธ์ระหว่างส่วนประกอบเหล่านั้น ซึ่งมีขั้นตอนการศึกษา ดังนี้ (สุวิมล ติรกานันท์, 2552)

- 1) วิเคราะห์แยกรายละเอียดของประเด็นที่ศึกษาว่ามีตัวแปรหรือส่วนประกอบอะไรบ้าง
- 2) จัดหมวดหมู่ของตัวแปรหรือส่วนประกอบเหล่านั้น
- 3) ศึกษาถึงการเชื่อมโยงของตัวแปรหรือส่วนประกอบเหล่านั้น
- 4) สรุปเพื่อแสดงสาระสำคัญที่เป็นข้อค้นพบจากการศึกษา

ซึ่งผู้วิจัยนำมาใช้เพื่อศึกษาการจัดการตลาดกลางสาต/ลองกองในระบบวนเกษตรพื้นที่ทิวเขาฝิปันน้ำ ตะวันออกในเขตจังหวัดอุตรดิตถ์ กรณีศึกษา ลองกองและกลางสาต ตำบลแม่พูล ตำบลบ้านด่านนาขาม และตำบลนางพญา ด้วยวิธีการตรวจสอบข้อมูลแบบสามเส้า (Triangulation) เพื่อตรวจสอบความน่าเชื่อถือของข้อมูลและความเที่ยงตรงจากแหล่งข้อมูลที่ต่างกัน (Data Triangulation) (สุภางค์ จันทวานิช, 2551) โดยในที่นี้จะตรวจสอบข้อมูลจากผู้มีส่วนได้ส่วนเสียที่เกี่ยวข้อง